

راهبهای تشویق به مطالعه

رالف سی استیگر

ترجمه: پروانه پرواز

چکیده:

در مقدمه ابتدا اهمیت موضوع کتاب مزبور ذکر شده است. سپس قسمتی از پیشگفتار یونسکو که در مورد اهمیت کتاب، معرفی مؤلف و هدف از تالیف کتاب می‌باشد آمده است. در انتهای مقدمه مهمترین اثرات مطالعه کردن عنوان شده‌اند. در ادامه مقاله، هشت فصل کتاب به همراه چند جمله خواندنی از هر یک معرفی شده‌اند که بطور کلی می‌توان گفت فصول اول تا سوم مربوط به کلیاتی در مورد مطالعه، چهار فصل بعد (چهارم تا هفتم) در مورد راهبهای تشویق به مطالعه و فصل هشتم نتیجه‌گیری از کلیه فصول می‌باشد. پس از آن عنوان شده که این کتاب توسط مترجم دیگری نیز ترجمه شده است که توسط همین ناشر یعنی دبیرخانه هیئت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور به چاپ رسیده است. در ابتدا اختلافات دو ترجمه با هم مقایسه شده، سپس ترجمه کتاب مذکور مورد نقد قرار گرفته است.

در انتهای مقاله چنین نتیجه‌گیری شده که اگر ناشر ترجمه مترجم قبلی را - حتی با حذف پیوستها همانند ترجمه جدید و ارزاتر کردن آن - به چاپ می‌رساند خیلی بهتر بود و یا اگر مترجم جدید از ترجمه قبلی استفاده می‌نمود - و یا مستقیماً با خود مترجم اول همکاری می‌کرد - می‌توانست تصحیحات لازم را در کتاب انجام دهد و ترجمه‌ای با نواقص بیشتر به وجود نیآورد.

مقدمه

مترجم در مورد اهمیت مطالعه در مقدمه خود چنین می‌نویسد:

در تمام جوامع هرگونه تحول فکری در هر زمینه‌ای، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و... از کتاب و مطالعه آغاز می‌شود.

اکثر کتابهایی که در بازار با موضوع مطالعه به چاپ می‌رسند در مورد مسائلی از قبیل چگونگی افزایش تمرکز حواس در مطالعه، چگونگی برنامه‌ریزی برای مطالعه، روشهای خلاصه‌برداری، روشهای سریع خوانی، محل مطالعه، زمان مطالعه و... بحث می‌کنند که بیشتر جنبه‌های فردی مطالعه کردن را در نظر می‌گیرند، اما رهنمودهای این کتاب بیشتر

تعمیر فکری

کتاب

و

**مطالعه
سراغاز
تحول فکری**

شکوه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
دکتر مسعود ناجی

رتال جامع علوم انسانی
شبه‌های مطالعه
تالیف: رالف سی استیگر؛ ترجمه: علی شکویی
تهران: دبیرخانه هیات امنای کتابخانه‌های عمومی کشور، ۱۳۷۷
۱۲۷۰ ص؛ ۵۰۰۰ نسخه؛ ۵۰۰۰ ریال

هیچ کشوری از نسبت جمعیت کتابخوان خود راضی نیست و تمام کشورها به روشها و الگوهای مختلف تشویق به مطالعه توجه دارند تا یک ارتباط دائمی و مفید بین کتاب و مردم حاصل نمایند.

شوه های مطالعه
آنت درانت سی استیگر
ترجمه: دکتر علی شکویی

جنبه جامعه‌شناختی دارد و به مراکز دولتی و خصوصی دوستان کتاب و حامی رواج مطالعه راهبهای را برای توسعه عادت مطالعه در بین افراد نوسواد یا کم مطالعه پیشنهاد می‌نماید. بنابراین اکثر کتابهایی که در مورد شیوه‌های مطالعه در بازار موجودند، هیچ کمکی به برنامه‌ریزی مراکز و سازمانهای دولتی و خصوصی برای تشویق قشر نوسواد یا کم مطالعه به کتابخوانی نمی‌کنند. بیشتر توصیه‌های آنها، برای افرادی است که زیاد مطالعه می‌کنند ولی بازدهی آنها کم است و با روشهای صحیح تندخوانی، خلاصه‌برداری و فیش‌برداری و مسائل دیگر مربوط به مطالعه آنها را آشنا می‌سازند تا به کتابخوانهایی حرفه‌ای مبدل شوند. به همین جهت کتاب آقای رالف سی استیگر را می‌توان یکی از معدود کتابهایی دانست که در این زمینه به فارسی برگردان شده است.

در پیشگفتار کتاب، یونسکو در مورد اهمیت و علاقه تمام کشورها به موضوع تشویق به مطالعه چنین عنوان کرده است: هدف اصلی برنامه توسعه کتاب یونسکو راهبهای ایجاد عادت به مطالعه است زیرا در امر کتاب و کتابخانه همه کشورها در یک موضوع مشترک هستند و آن اینست که هیچ کشوری از نسبت جمعیت کتابخوان خود راضی نیست و تمام کشورها به روشها و الگوهای مختلف تشویق به مطالعه توجه دارند تا یک ارتباط دائمی و مفید بین کتاب و مردم حاصل نمایند.

یونسکو نظر خود را در مورد مؤلف کتاب چنین عنوان کرده است: این کتاب حاصل تحقیقات آقای استیگر است که سالها مدیر اجرایی مجمع بین‌المللی مطالعه بوده‌اند، عقاید و نظرات ایشان در این کتاب همان نظرات یونسکو نیست اما روشهایی که در این کتاب در امر عادت (و تشویق) به مطالعه ارائه نموده است مورد تأیید یونسکو می‌باشد.

در بخش دیگری از پیشگفتار یونسکو هدف از تالیف کل کتاب را چنین خلاصه می‌نماید: کتاب حاضر کوششی است برای نشان دادن روشهای عملی گوناگونی که در سراسر دنیا برای پیشبرد و توسعه عادت مطالعه، در بین باسوادان کم مطالعه یا باسوادان بی مطالعه اعمال می‌شود. مطالعه کردن دارای اثرات زیادی است اما اثرات فردی

یکی از موانع کسب عادت مطالعه، گرانی کتاب است روزنامه‌ها و مجلات و سایر انتشارات ارزان قیمت، امکانات دستیابی افراد به انتشارات را که برای ایجاد عادت مطالعه ضرورت دارد فراهم می‌آورند

فصل چهارم: تشویق به مطالعه

در ابتدای فصل نوشته شده که راه‌های زیادی برای تشویق به امر مطالعه وجود دارد اما تعداد کمی از آنها موفقیت‌آمیز بوده و برنامه‌ریزی دقیق و هماهنگ و همه‌جانبه‌ای داشته‌اند. یکی از این روشها برگزاری نمایشگاه‌ها و هفته‌های کتاب است که با همکاری سه‌گروه از افراد جامعه یعنی افراد علاقمند و داوطلب، دست‌اندرکاران امر کتاب و متخصصان خارجی برگزار می‌شود. در این فصل سه نمونه از نمایشگاه‌های موفقیت‌آمیز در کشورهای کانادا، سنگاپور و استرالیا و چگونگی برنامه‌ریزی و اجرای آنها توضیح داده شده است.

در ادامه فصل یکی از روش‌های دیگر تشویق به مطالعه یعنی ایجاد باشگاه‌های کتاب شرح داده شده است. یک نمونه بسیار موفقیت‌آمیز آن در شوروی سابق^۵ بوده است که مؤلف اهداف و ویژگی‌های آن را برمی‌شمرد.

راه دیگر، وسایل ارتباط جمعی است که مؤلف شیوه‌های مختلفی را که سه کشور برزیل، اتریش و تانزانیا به اجرا درآورده‌اند ذکر نموده است. در پایان فصل طرح‌های تعمیم واحدهای سیار و ثابت اشاعه فرهنگی و کتابخانه‌های روستایی که به ترتیب در دو کشور برزیل و تانزانیا برای تشویق به مطالعه نوسادان به‌اجرا درآمده‌اند توضیح داده شده‌اند.

فصل پنجم: تحقیق و بررسی درباره مطالعه

به وسیله تحقیقات در زمینه مطالعه، اطلاعات لازم جهت برنامه‌ریزی‌هایی که متناسب با شرایط و نیازهای محلی باشد به دست می‌آید. در ابتدای فصل نحوه تحقیقی که در آلمان هر پنج سال یکبار انجام می‌شود شرح داده شده و ۲۰ سؤال از پرسش‌هایی که در این مطالعات دقیق پرسیده شده‌اند، مطرح شده است. سپس نتایج یک تحقیق در برزیل بررسی شده است. در این تحقیق جالب نقش سه عامل مهم در عادت به مطالعه ۵۰ خانواده برزیلی مشخص شد که عبارتند از:

عامل اول، دستیابی به مکانی خلوت (مثلاً داشتن اتاق شخصی)

عامل دوم، خرید کتاب به وسیله یکی از بزرگسالان عامل سوم، وجود یک شخص بزرگسال اهل مطالعه در خانواده که در آن خانواده زندگی می‌کند یا مرتباً به آن سر می‌زند.

در ادامه روش بررسی یک تحقیق در مورد عادت مطالعه کودکان در اتریش بازگو شده است. در انتها جزئیات انجام تحقیقی در مورد کودکان که با روش کاملاً متفاوت توسط شورای کتاب زلاتندو انجام گرفته توضیح داده شده است. نتایج خوب این تحقیق نیز در انتهای فصل شرح داده شده است.

فصل ششم: کودک کتابخوان

در این فصل انواع فعالیت‌های انجام شده توسط چند نمونه از سازمان‌های ترویج کتابخوانی در بین کودکان و نوجوانان شرح داده شده است. در ابتدای فصل انواع فعالیت‌های دو سازمان در کشورهای بریتانیا و فرانسه نامبرده

سوالات بیشتر باشد و افراد بیشتری علایق و انگیزه‌های مشترک داشته باشند (و خلاصه اینکه محیط علمی‌تر و تحقیقی‌تر باشد) عادت به مطالعه سریعتر و با شدت بیشتری در فرد بوجود می‌آید.

۳- **تحصیلات:** تاثیر آن غیرقابل انکار است اما گفته شده رابطه غیرمستقیم با عادت به مطالعه دارد.

۴- **وسایل ارتباط جمعی:** نباید آنها را دشمن مطالعه بدانیم.

۵- **کتابخانه:** نقشی انحصاری در توسعه کتاب و عادت به مطالعه دارد.

۶- **بازار فروش و نشر کتاب:** مؤلف معتقد است شاید اکثر مردم به خاطر کمبود کتابفروشی‌های با تجربه عادت به مطالعه ننموده‌اند. کیفیت چاپ بد نیز اثر منفی در تشویق عادت به مطالعه دارد.

۷- **حکومت و مسئولین حکومتی:** به طرق مختلف می‌توانند در تشویق به مطالعه و ایجاد عادت مطالعه مؤثر باشند.

فصل سوم: تغییر عادت به مطالعه

در مقدمه فصل چنین می‌خوانیم: «اصولاً ایجاد هر نوع تغییری در عادات، کار دشواری است و غالباً با مقاومت روبرو خواهد بود.»

در ابتدای فصل عوامل تشویقی و حمایتی در این امر با مثالهایی مورد بررسی قرار گرفته است. سپس کل جامعه از نظر تغییر عادت مطالعه به پنج گروه تقسیم شده‌اند. این گروهها عبارتند از:

گروه اول، مبتکر یا نویسنده مطالب و شیوه‌های جدید (۳٪)

گروه دوم، پذیرای تغییر و جستجوگر مطالب جدید (۱۳٪)

گروه سوم، پذیرای تغییر ولی غیر جستجوگر (۳۴٪)

گروه چهارم، کم‌پذیر (۲۴٪)

گروه پنجم، غیرقابل انعطاف و کاملاً محافظه‌کار که به عادات قبلی خود پایبندند (۱۶٪)

در کتاب درصدهای ذکر شده مربوط به تحقیقی می‌باشد که بر روی کشاورزان نسبت به مطالعه مطالب جدید حرفه خودشان صورت گرفته است. ولی مؤلف گفته است این درصدها را می‌توان به سایر شغلها و مردم نیز نسبت داد.

در ادامه فصل شکل‌گیری تغییر عادت به مطالعه نیز به ۵ مرحله تقسیم شده است. بطور مثال در این قسمت نوشته شده وقتی فردی از طریق وسایل ارتباط جمعی یا اطرافیان از وجود اطلاعاتی در یک کتاب مطلع می‌شود، آگاهی مرحله اول تغییر عادت به مطالعه است. بعد از مرحله آگاهی به ترتیب مراحل نیاز به اطلاعات، ارزیابی، آزمایش و تطبیق خود با اطلاعات جدید توضیح داده شده‌اند. سپس مطلب کوتاهی در مورد مشخصات شیفتگان به کتاب آورده شده است. کل این فصل به بررسی تغییر عادت مطالعه در افراد نوسواد یا هدردهندگان سواد می‌پردازد ولی در انتهای فصل مؤلف در مورد تغییر عادت در مطالعه‌کنندگان حرفه‌ای چنین می‌گوید: «برای افرادی که اهل مطالعه هستند مطالعه یک عمل برنامه‌ریزی شده نیست و تغییر در عادت مطالعه به خودی خود و بدون تصمیم حاصل می‌گردد.»

آن زودهنگام‌ترین آنها می‌باشد که منتهی به تحول فکری کل جامعه می‌شود. در مورد مهمترین اثرات مطالعه^۱ می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

۱- مطالعه کردن موجب رشد کمال طلبی و استحکام افکار و عقاید خواننده می‌شود. هر جمله‌ای که خواننده می‌شود نه تنها به افزایش سطح فکر شخص کمک می‌نماید بلکه راه را برای رسیدن به کمالات بالاتر او نیز هموار می‌سازد.

۲- هر فرد با خواندن کتابهای گوناگون با سلیقه‌ها و هنرهای گوناگون افراد در تخصصی که دارند آشنایی می‌شود. در نتیجه حس زیبایی‌شناسی او و افزایش درک او از هماهنگی‌های جهان خلقت بیشتر می‌شود.

۳- در روزگاری که روشهای مختلف کار و زندگی کردن، فشار عصبی زیادی بر افراد می‌آورد مطالعه کردن می‌تواند به شناخت بیشتر فرد از عواقب یا محاسن این روشها کمک کند و او را به آرامش فکری و عصبی برساند.

۴- نحوه تفکر و روشهای زندگی متفاوتی در دنیا وجود دارد. وقتی کسی مطالعه می‌کند برای انجام یک یا چند تا از این روشها اعتماد به نفس پیدا می‌کند و در خود احساس حقارت پیدا نمی‌کند. در نتیجه شخصیتی مستحکم و از خود ساخته تر او بوجود می‌آید.

۵- مطالعه اثرات کاربردی زیادی دارد که به رفاه مادی و معنوی شخص می‌انجامد.

معرفی هشت فصل کتاب

فصل اول: چگونه مطالعه کنیم

در این فصل چگونگی فرآیند مطالعه، انواع سرعت مطالعه و مشخصات یک خواننده کامل و علل مطالعه کردن برشمرده شده‌اند. در ابتدای فصل، تعریف خوانندگان خطاکار یا هدردهندگان سواد ذکر شده که هدف نهایی تألیف این کتاب نیز کاهش تعداد این طور خوانندگان در جوامع مختلف می‌باشد. بر طبق تعریف این افراد کسانی هستند که سواد دارند ولی مطالعه نمی‌کنند.

نکته مهم دیگری که در این فصل آمده چگونگی فرآیند مطالعه است که گفته شده در تمام زبانهای دنیا با هر نوع خطی که داشته باشند یکسان است. طبق تحقیقات به عمل آمده چشم با حرکات پیوسته، کلمات را نمی‌خواند بلکه فرآیند خواندن مجموعه درنگ و ایستهای است که تعداد کلماتی که شخص با هر مکتب جذب می‌کند بستگی به هوش خواننده، آشنایی قبلی با موضوع و عوامل دیگر دارد که برشمرده شده‌اند.

فصل دوم: انگیزه‌های مطالعه

در مقدمه فصل چنین آمده است: «همچنانکه فشارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در زندگی شخص اثر می‌گذارند بر معیار مطالعه او نیز تاثیر می‌گذارند.»

در ادامه فصل، هفت عامل که در افزایش عادت به مطالعه تاثیر می‌گذارند توضیح داده شده‌اند. این عوامل با کمی توضیح عبارتند از:

۱- **خانواده:** شکل‌گیری شخصیت فرد معمولاً از انتظارات و توقعات آن فاصله زیادی نمی‌گیرد.

۲- **محیط زندگی فرد:** هر اندازه امکانات پاسخدهی به

شده‌اند. سپس دو باشگاه کتاب کودکان و نوجوانان در اتریش و ژاپن معرفی شده‌اند. مؤلف در مورد باشگاه کتاب کودکان اتریش چنین می‌نویسد:

در طول ۳۰ سال گذشته این باشگاه مهمترین اقدام در رابطه با توسعه کتاب در این کشور بوده است... در حال حاضر باشگاه ۷۰۰ هزار عضو دارد که حق عضویت آنها منبع اصلی تأمین بودجه آن می‌باشد. ۶ البته تعدادی از کودکان از روی نوع دوستی و بدون پرداخت حق عضویت به عضویت باشگاه درآمده‌اند.

پس از آن، مؤلف اعطای جوایز به نویسندگان، تصویرگران و سایر دست‌اندرکاران امر کتاب کودکان را یکی از راههای غیرمستقیم تشویق کودکان و نوجوانان به مطالعه می‌داند و در این مورد عملکرد یکی از سازمانهای موفق (شورای کتاب کانادا) را چنین ذکر می‌نماید:

«هر سال به یک نویسنده کتاب به زبان انگلیسی و یک نویسنده به زبان فرانسه جایزه‌ای به ارزش ۵۰۰۰ دلار اعطاء می‌گردد. تقاضای رسمی برای شرکت در مسابقه ضرورت ندارد زیرا هیئت داوران که به وسیله شورا انتخاب می‌شود و متشکل از شش نفر است تمام کتابهای کودکان را که در طول سال در کانادا منتشر می‌شود بررسی می‌نمایند و اسامی برندگان در ماه اعلام می‌گردد.»

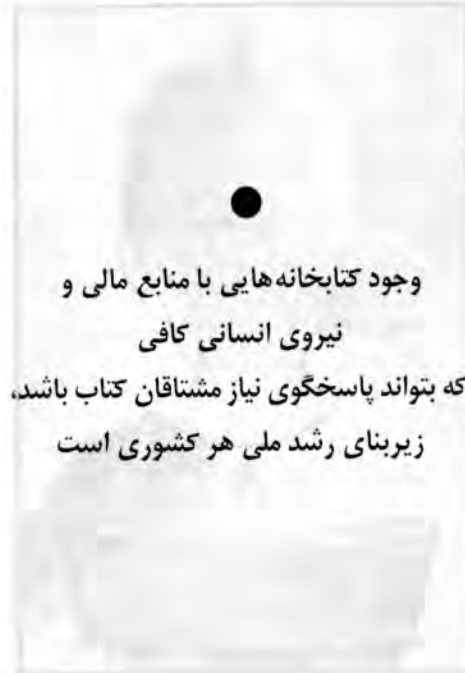
در ادامه، خدمات کتابخانه بین‌المللی جوانان در مونیخ که به ارائه خدمات در سطح بین‌المللی در مورد کتاب کودک اشتغال دارد عنوان می‌شود. سپس نحوه انجام مسابقات کتابخوانی که در هفته کتاب کودکان آلمان هر ساله انجام می‌گیرد آمده است. بانکو^۱ یا کتابخانه‌های (غیر دولتی) کودکان در ژاپن، عنوان بعدی مطلب است که انواع مختلف آن و نحوه ایجاد هر یک از آنها نوشته شده است. چون این طرح می‌تواند برای بسیاری از کشورهای در حال توسعه یک اقدام بسیار مؤثر در جهت بهبود وضعیت کتاب و کتابخانه باشد در زیر نحوه ایجاد انواع بانکوها در ژاپن را از کتاب برای خوانندگان علاقمند می‌آوریم.

درکتی بانکو^۲ یا کتابخانه خانواده، اولین بار بیست سال پیش در ژاپن بوجود آمد. یکی از افراد خانواده که دوستار کتاب است یا یکی از نویسندگان کتابهای کودکان که طبیعتاً دارای مجموعه بزرگی از کتابهای کودکان است کتابهای خود را در خانه خود به کودکان امانت می‌دهد در نتیجه این نویسندگان علاوه بر اشاعه کتابخوانی در بین کودکان مستقیماً به واکنش کودکان نسبت به کتابهای خود نیز پی می‌برند.

درچیگی بانکو^۳ یا کتابخانه‌های اشتراکی هر کدام از مادرانی که فرزندان در حال رشد دارند و احساس می‌کنند کودکانشان نیاز مبرم به کتاب دارد مبلغ کمی پول برای خرید کتابهای کودکان می‌گذارد تا به شراکت مورد استفاده فرزندان قرار گیرد. اداره این کتابخانه‌ها نیز توسط افراد علاقمند و داوطلبانه انجام می‌شود.

ان بانکو^۴ یا کتابخانه کودکانستان و کتابخانه‌های کلیسای مسیحی و معابد بودایی، روزهای یکشنبه که کودکان به آنجا می‌روند از این کتابخانه‌ها استفاده می‌نمایند. افزایش تعداد این نوع کتابخانه‌ها راه‌حل نهایی در رابطه با کتاب و کتابخانه در ژاپن نیست ولی همانطور که گفته شد این طرح می‌تواند برای تمام کشورهای که مانند ژاپن هنوز کتابخانه‌های عمومی در آنها رشد نیافته، جالب توجه باشد. در ژاپن تعداد بانکوهایی گوناگون برای کودکان هفت برابر کتابخانه‌های عمومی است.

در انتهای فصل نیز مؤلف دلیل اصلی عدم مطالعه در

وجود کتابخانه‌هایی با منابع مالی و

نیروی انسانی کافی

که بتواند پاسخگوی نیاز مشتاقان کتاب باشد.

زیربنای رشد ملی هر کشوری است

مناطق روستایی را فقدان کتاب می‌داند و عنوان می‌کند که در ژاپن نهضتی به نام یک کتاب در هر خانه تشکیل شد و به سه طریق توزیع کتاب در خانه‌ها را انجام داد: توسط شاگردان مدارس به خانه‌های همه روستائیان، توسط پست، و توسط امانت دادن به خود دانش‌آموزان که در هر سه نوع توزیع، کتابها بر اساس تقاضای مردم به آنها داده نمی‌شد ولی این نهضت ثابت کرد که انگیزه مطالعه در کودکان و بزرگسالان را ایجاد نموده است.

فصل هفتم: توسعه کتابخانه‌ها

مؤلف در مقدمه این فصل چنین آورده است: «وجود کتابخانه‌هایی با منابع مالی و نیروی انسانی کافی که بتواند پاسخگوی نیاز مشتاقان کتاب باشد، زیربنای رشد ملی هر کشوری است... ارائه نقش کتاب و کتابدار در امر مطالعه و یا حتی نشان دادن سهم کوچکی از آن در اینجا امکان‌پذیر نیست.»

پس از این گفتار، مؤلف نمونه‌هایی از توسعه کتابخانه‌ها در دنیا را به ترتیب در کشورهای ونزوئلا، کره، پاکستان، آمریکا و فنلاند به همراه شناخت کارایی بعضی از آنها با آمار مراجعین و کتابهای به امانت داده شده توضیح می‌دهد.

در انتهای فصل بر اساس نتایج یک تحقیق در کشورهای غرب آفریقا انواع مراجعان به کتابخانه به سه دسته تقسیم شده‌اند:

۱- خوانندگان علاقمندی که بدون هدف با حرص و ولع بدون چشم‌داشت انتفاعی صرفاً مطالعه می‌کنند.

۲- محصلین و دانش‌آموزانی که عمدتاً برای گذراندن امتحان مطالعه می‌نمایند.

۳- گروهی که بر حسب نیاز و برای یافتن اطلاعات ویژه که معمولاً در رابطه با کار آنهاست مطالعه می‌نمایند.

مؤلف نتیجه می‌گیرد که بکارگیری امکانات محدود موجود در جهت برآورد تقاضای دو گروه دوم و سوم موجب جلوگیری از رشد کتابخانه‌هایی برای گروه اول ۱۳ می‌شود.

فصل هشتم: ارزیابی فعالیت‌ها و طرح‌ها

این فصل در حقیقت نتیجه‌گیری از کل راههای توسعه کتاب و کتابخوانی می‌باشد که در طول کتاب بررسی شده است. مؤلف در ابتدای فصل چنین آورده است: «اولاً آنچه

ارائه شد کامل و جامع نیست. ثانیاً تمام موارد ذکر شده مورد ارزیابی دقیق قرار نگرفته‌اند و بلکه تقریباً تمام آنها به طور محلی بررسی گردیده و ممکن است قابل تعمیم به نقاط دیگر نباشند... در اینجا ما به ارائه بعضی اصول کلی خواهیم پرداخت هر چند که ممکن است ارائه اصولی کلی چندان درست نباشد. بدیهی است که این جزوه کوچک دربرگیرنده همه اصول کلی مفید نخواهد بود.»

برای آگاهی بیشتر خوانندگان علاقمند در اینجا تنها به دو نمونه از اصول کلی ذکر شده در این فصل اشاره می‌کنیم.^{۱۴}

- یکی از خدمات کتابخانه‌ها که معمولاً به آن توجه نمی‌شود حمایت مالی از انتشارات است... اگر در نظر بگیریم که در سطح کشور مثلاً ۵۰۰ کتابخانه وجود داشته باشد خرید ۵۰۰ کتاب به منزله تضمینی برای نویسنده است که او را قادر می‌سازد تصمیم به انتشار کتابش بگیرد و از ورشکست شدن نهراسد. نباید فراموش کنیم که گوتمبرگ مخترع ماشین چاپ ورشکست شد و به عنوان خدمتکار مشغول به کار گردید.

- یکی از موانع کسب عادت مطالعه، گرانی کتاب است... روزنامه‌ها، مجلات و سایر انتشارات ارزان قیمت... امکانات دستیابی افراد به انتشارات را که برای ایجاد عادت مطالعه ضرورت دارد فراهم می‌آورند.

این کتاب با عنوان اصلی *Roads to Reading* ترجمه دیگری نیز دارد که در سال ۱۳۷۰ یوسیله خانم پروانه سپرده ترجمه شده و توسط همین ناشر در ۵۰۰۰ نسخه به چاپ رسیده است. تفاوت‌های این دو ترجمه بسیار زیاد است ولی کمبودهایی که در نگاه اول در ترجمه جدید به چشم می‌خورد به ترتیب عبارتند از:

۱- فهرست مطالب به صورت کلی آورده شده اما در ترجمه قدیم به صورت جزئی آمده است. علاوه در ترجمه قبلی فصول کتاب به دو بخش کلی تقسیم شده‌اند.

۲- در ترجمه جدید هیچگونه فهرست منابعی در کتاب دیده نمی‌شود در صورتیکه در ترجمه قبلی منابع مورد استفاده فصل‌ها با ذکر شماره در متن، به پایان هر یک از فصول ارجاع داده شده است.

۳- ترجمه قبلی دارای دو پیوست (مجموعاً هفتاد صفحه) است که ترجمه جدید این پیوست‌ها را حذف نموده است. پیوست اول با عنوان **کتابشناسی جهانی انگیزه‌های مطالعه**، خلاصه‌ای از تحقیقات و نتایج آنها در کلیه مقالات و کتابهای سالهای ۷۴-۱۹۷۳ و ۷۶-۱۹۷۵ می‌باشد. پیوست دوم نیز با نام **کتابشناسی گزینشی انگیزه‌های مطالعه** شامل ۱۶ صفحه می‌باشد.

۴- در ترجمه جدید هیچگونه توضیحی در پانویس‌ها نیامده است تنها معادل بعضی از اسامی خاص در جلوی آنها آورده شده است.

کمبودهایی که در نگاه اول در ترجمه قبلی دیده می‌شود عبارتند از:

۱- فهرست‌نویسی بیش از انتشار (فیبا) در ترجمه جدید آورده شده در صورتی که در ترجمه قبلی در سال ۱۳۷۰ هنوز فیبا مرسوم نبوده است.

۲- مؤلف در مقدمه خود از همکاری ۲۵ مؤسسه و مسئولین آنها تشکر نموده است که به نظر مترجم قبلی آوردن این اسامی با معادل لاتین آنها ضرورتی نداشته است.

۳- در ابتدای هر یک از فصول (به جز فصل سوم) از ترجمه جدید سخنانی از بزرگان علم و دین و ادب آورده شده که در ترجمه قبلی دیده نمی‌شود.

نقصی که در هر دو ترجمه دیده می‌شود مشخص نبودن

شماره فصول است که به نظر می‌رسد در کتاب اصلی مؤلف نیز وجود داشته است.

با مقایسه این دو کتاب با هم، تفاوت‌های مهمی در کیفیت ترجمه این دو مترجم مشخص می‌شود، در زیر به بعضی از این تفاوتها اشاره می‌شود؛ لازم به توضیح است که منظور از مترجم جدید، دکتر شکویی و مترجم قبلی خانم پروانه سپرده می‌باشد):

I- مترجم جدید به طور کلی لغات را تحت‌اللفظی ترجمه نموده و مفهوم دقیق عبارات و جملات را نتوانسته است به خواننده منتقل نماید. بطور مثال سه نمونه ذکر می‌شود: Laped readers خوانندگان خطاکار یا منحرف که در قبلی هدردهندگان سواد ترجمه شده است. و یا book mark به صورت‌های طرح‌ها و آرم‌های کتاب، چوق الف کتاب و یا علائم کتاب ترجمه شده ولی در قبلی نشان لای کتاب ترجمه شده است.

ترکیب Book Flood، سیل کتاب آمده ولی در قبلی وفور کتاب ترجمه شده است. به نظر می‌رسد تنها در مورد the bookhalic شیفتگان کتاب ترجمه بهتری صورت گرفته که در قبلی معنادار کتاب آمده بود.

II- در ترجمه جدید هماهنگی دقیقی بین کلمات ترجمه شده وجود ندارد بطور مثال بعضی کلمات مانند mark book که در بالا گفته شد به چند صورت ترجمه شده ولی در قبلی همه جا به صورت نشان لای کتاب ترجمه شده است. بعضی کلمات هم که باید به اشکال مختلف ترجمه می‌شدند به یک شکل معنی شده‌اند همانند league و Association که هر دو به معنی سازمان آمده است ولی در ترجمه قبلی اولی به معنای اتحادیه و دومی به معنای مجمع آورده شده است.

III- مترجم قبلی معادل انگلیسی تمام اسامی و عبارتهای خاص را به اضافه توضیحاتی برای فهم بهتر مطالب کتاب در پانویس‌ها آورده است. اما مترجم جدید به نظر می‌رسد در بعضی موارد عبارتها و حتی جملاتی را که از نظر خودش فهم آنها برای خواننده مشکل بوده به کلی حذف نموده و در ترجمه خود نیاورده است تا مانند ترجمه نخست نیازی به توضیح در پانویس یا داخل پرانتز هم نداشته باشد. نمونه واضح آنرا می‌توان در صفحه ۵۷ کتاب جدید معادل با صفحه ۶۷ قبلی (فصل چهارم) مشاهده کرد. در ترجمه جدید عبارت OZ Book Worm آقای کرم کتاب اصلاً آورده نشده و عبارت «سریال تلویزیونی کودکان در مورد ماجراهای آقای کرم کتاب با عنوان آقای کرم کتاب در سرزمین ادبی» بصورت «برنامه تلویزیونی کودکان به صورت سریالی به نام سرزمین ادبیات» ترجمه شده است.

IV- اکثر جملات در کتاب جدید به قدری خلاصه و جویده شده ترجمه شده‌اند که نگارنده مجبور شد برای معرفی و آوردن نکات برگزیده از کتاب، تماماً از ترجمه قبلی استفاده نماید هرچند اسامی فصول همانند ترجمه جدید آورده شده است. برای نمونه دو مورد از این ترجمه یا ترجمه قبلی در فصول چهارم و هشتم مقایسه می‌شوند.

صفحه ۶۵ ترجمه ۱۳۷۰: «بیش از چهار میلیون خواننده روزنامه، پیام هفته کتاب استرالیا را در آغاز فعالیت هفته کتاب دریافت کردند. در ضمائم ویژه روزنامه‌ها، کتابفروشی‌های کوچک به تبلیغ فعالیت‌های خود در هفته کتاب پرداختند و این امر باعث رشد آنها گردید. چنانکه دست‌اندرکاران برگزاری هفته کتاب اعلام نمودند این اقدام از طرف ناشران و کتابفروشی‌های بزرگ مورد استقبال قرار نگرفت.»

در تمام جوامع هر گونه تحول فکری در هر زمینه‌ای از کتاب و مطالعه آغاز می‌شود

هدردهندگان سواد کسانی هستند که سواد دارند ولی مطالعه نمی‌کنند

صفحه ۵۵ ترجمه ۱۳۷۷: «از آمار قابل اطمینان می‌توان حدس زد که بیشتر از چهار میلیون خواننده، پیام جشن هفته کتاب را از این آگهی‌های ارسالی برای تبلیغ کتاب دریافت کردند. مسئولان هفته کتاب نخواستند که از این آگهی‌ها، کتابفروشان و ناشران به مدت زیادی استفاده کنند.»

صفحه ۱۴۶ ترجمه ۱۳۷۰: «یکی از عواملی که ممکن است موجب شود فعالیتهای تشویق مطالعه تاهتیر خود را از دست بدهد این است که این فعالیتهای جنبه تجارتي به خود بگیرد. هدف نهایی بیشتر تبلیغات مربوط به کتاب و کتابخوانی، فروش کتاب می‌باشد ولی مردم نباید به این امر واقف گردند زیرا در آنصورت نتیجه تمام کوششها هدر خواهد رفت.»

صفحه ۱۲۳ ترجمه ۱۳۷۷: «یکی از روش‌هایی که در مورد پیشبرد کتاب به شکست منتهی می‌شود موقعی است که این اقدام جنبه تجاری به خود بگیرد. فروش کتاب هدف بسیاری از گروه‌هایی است که با خواندن و مطالعه سر و کار دارند [؟]؛ ولی این هدف نباید برای مردم طوری وانمود شود که سایر مواهب و لذات مطالعه را زایل سازد.»

ویراستاری خیلی بد این کتاب نیز به نامفهوم بودن جملات کتاب افزوده است، در زیر تنها به یک نمونه از این موارد نیز اشاره می‌شود:

در فصل سوم صفحه ۴۲ ترجمه پروانه سپرده با ویراستاری مرکز آمار و برنامه‌ریزی پژوهش‌های فرهنگی و هنری چنین می‌خوانیم: حتی در مواقعی که شرایط برای تغییر، ایده‌آل است همه افراد به یک اندازه تغییر (در عادت مطالعه) نخواهند کرد و برخی از آنان بهیچوجه تغییر روش نخواهند داد. این امر یک واقعیت مهم است که باید در برنامه‌ریزی‌ها به آن توجه شود و از بکارگیری روش یکسان در مورد افراد مختلف خودداری گردد.

صفحه ۳۸ ترجمه دکتر علی شکویی با ویراستاری مهرداد نیکنام وظیفه: «حق [حتی] موقعی که مقتضیات برای تغییر عادت مناسب است، تغییر عادت همگان به یک اندازه نمی‌باشد و درواقع بعضی از مردم اصلاً تغییری در عادت مطالعه خود نمی‌دهند و این مطلب، در موقع طرح یک کار مهمی که مردم آن را به طور متفاوت انجام می‌دهند.»

همانطور که گفته شد جملاتی که حذف شده‌اند در تمام فصول به چشم می‌خورد به طوری که نمی‌توان در همه موارد ویراستار را مقصر دانست شاید از همان ابتدا توسط مترجم ترجمه نشده‌اند.

به طور کلی در ترجمه قبلی تمام اعداد با شماره نوشته شده‌اند و هیچکدام به حروف نوشته نشده ولی در ترجمه جدید حتی در یک بند بعضی اعداد با حروف و بعضی با شماره نوشته شده‌اند. غلط‌های چاپی و سطریندی مغایر با اصل کتاب به وفور، در طول کتاب دیده می‌شود به طور مثال در صفحه ۳۹ ترجمه جدید درصد گروه سوم کشاورزان در تغییر عادت به مطالعه (یعنی ۳۴٪) چاپ نشده است و یا در صفحه ۱۲۴ سال بین‌المللی کتاب ۱۹۷۲، ۱۹۸۲ آورده شده است. ادغام پاراگراف‌ها و سطریندی نامناسب، کوچکتر شدن و چسبیده‌تر شدن حروف و کلمات باعث شده ترجمه جدید ۲۵ صفحه از ترجمه قبلی (بدون در نظر گرفتن هفتاد صفحه پیوسته) کمتر شود اما این کاهش بهیچوجه در مورد قیمت آن اتفاق نیفتاده است.

نتیجه

اگر این ترجمه پرنقص توسط یکی از ناشران کتابهای تجارتي به چاپ می‌رسید قابل توجیه بود. به علت امکانات فنی و علمی کمی که دارند. ولی در مورد دبیرخانه هیئت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور چاپ این کتاب برای نگارنده غیرقابل تفسیر است. تعجب نگارنده هنگامی به اوج خود رسید که متوجه شد مترجم کتاب دارای سابقه طولانی در امر تدریس کتابداری است و بعید به نظر می‌رسد که ایشان از ترجمه قبلی کتاب باخبر نبوده باشد. به خصوص اینکه ناشر هر دو ترجمه نیز یکسان است. بنابراین این سوال مهم پیش می‌آید که اگر از ترجمه قبلی باخبر بوده چرا همان ترجمه قبلی را تصحیح نموده است و اگر خبر نداشته، واقعاً باید به تخصص ایشان شک نمود.

اگر قرار باشد یک کتابدار متخصص و مدرس دانشگاه با ناشری که نام کتابخانه‌های عمومی کشور را به همراه اسم خود یدک می‌کشد چنین کتابی را ترجمه و چاپ نمایند پس از دیگر مترجمان و ناشران چه انتظاری می‌توان داشت.

پانویس‌ها

۱. Ralph C. Staigeve

۲. این اثرات در فصل دوم کتاب صفحه ۲۴ به طور خلاصه و با بیانی مهم آمده است.

۳. مؤلف حتی بوی بد کاغذ کتاب، جوهر چاپ و چسب صحافی را نیز بر تشویق عادت مطالعه مؤثر می‌داند.

۴. از جمله این طرق، محدودیتهای گمرکی، مالیاتهای سنگین، حمایت از معلمان با کتایت، ایجاد کتابخانه‌ها و... می‌باشد.

۵. کلمه سابق در کتاب نیامده است و توسط نگارنده اضافه شده است.

۶. بودجه این باشگاه از طریق حق ناچیز عضویت (سالانه ۲۵ شلینگ اتریشی)، وزارت آموزش و پرورش، کمک اولیاء و کمک مالی نمایندگان محلی دولت تأمین می‌گردد.

۷. کانادا دو زبان رسمی دارد.

۸. BUNKO

۹. Katei bunko

۱۰. تألیف این کتاب حدود سالهای ۱۹۷۷ و ۱۹۷۸ است.

۱۱. Chiiki bunko

۱۲. en bunko

۱۳. بدیهی است عادت به مطالعه در این گروه بیشتر از دو گروه دیگر تقویت می‌شود و به همین منظور مؤلف توجه برنامه‌ریزان را به اولویت دادن به این گروه جلب نموده است.

۱۴. هر دوی این اصول در صفحه ۱۱۸ مطابق با صفحه ۱۴۰ کتاب ترجمه شده قبلی ذکر شده است.